Administratie

17e BIJLAGE. ARCHIEF EN MUSEUM

1935 VERSLAG VAN DE GEMEENTE UTRECHT

administrator:

I. ARCHIEF.

Personeel. De chartermeester 2e klasse, Mr. J. W. C. van Campen, werd bij besluit van Burgemeester en Wethouders van 12 April 1935 benoemd tot chartermeester 1e klasse, te rekenen met ingang van 1 Maart 1935.

Gebouw. Aangaande de huur van het bij de Gemeente in gebruik zijnde gedeelte van het Rijksarchiefgebouw, die sedert 30 Juni 1933 stilzwijgend verlengd was, werd met het Rijk een nieuwe overeenkomst getroffen. De Gemeente had de ten vorigen jare gereed gekomen verbouwing op haar kosten doen uitvoeren, onder voorwaarde, dat de Staat, indien de Gemeente zijnerzijds mocht worden genoodzaakt, het gehuurde binnen 25 jaren na de voltooiing der verbouwing te ontruimen, aan haar als schadeloosstelling zou betalen het nog onafgeschreven deel van de verbouwingskosten, berekend naar een afschrijvingspercentage van 4% 's jaars. Met het oog op deze bepaling en tevens in aanmerking genomen, dat het wenschelijk was, den afschrijvingstermijn en den huurtijd tegelijk te doen eindigen, heeft de Raad bij besluit van 3 October 1935, met intrekking van een vroeger besluit, waarbij een huurtijd van 10 jaren beoogd werd, Burgemeester en Wethouders gemachtigd, met het Rijk een huurovereenkomst van 26½ jaar aan te gaan, loopende van 1 Juli 1933 tot 31 December 1959. Het verhuurde omvat thans niet meer het lokaal, waar vroeger de bibliotheek was ondergebracht en dat sedert de verbouwing aan het Rijk ter beschikking was gelaten. Overigens werd de huur op de gebruikelijke voorwaarden en tegen den ouden huurprijs aangegaan.

Aan Heeren
Burgemeester en Wethouders
van Utrecht.

De brandblusch- en reddingsmiddelen werden op de gebruikelijke tijden door den dienst der brandweer geïnspecteerd en daarbij volkomen in orde bevonden.

Materieele toestand der verzamelingen.

De in het depot aanwezige archieven bevinden zich, over het geheel genomen, in voortreffelijken toestand. Een uitzondering dient gemaakt te worden voor een gedeelte van het archief der St. Jacobskerk, namelijk een aantal pakken acquitten, behoorende bij de rekeningen van den 1en kerkmeester. Toen deze stukken een dertigtal jaren geleden in de kerk ontdekt werden, hadden zij reeds zooveel door vocht geleden, dat blijvend behoud nauwelijks verwacht kon worden. Slechts een uiterst kostbare restauratie zou de omvangrijke collectie wellicht nog van den algeheelen ondergang kunnen redden, doch het is de vraag, of de inhoud dezer archivalia een dergelijke behandeling van al deze pakken, zelfs in betere tijden zou wettigen. Het valt echter te hopen, dat binnen afzienbaren tijd althans de acquitten van die jaren, waarvan de rekeningen ontbreken, onderhanden genomen zullen kunnen worden. Van het eigenlijke stadsarchief eischten sommige deelen herstelling. Zoo werden 24 registers van transporten en plechten, benevens een register van de Momboirkamer opnieuw gebonden of hersteld.

De nieuwe aanwinsten van de bibliotheek en de topografische en historische atlassen werden, na beschreven te zijn, op de gebruikelijke wijze in de verzamelingen ingevoegd.

Voortgang der werkzaamheden.

De voorlichting van bezoekers, de behandeling van aanvragen om inlichtingen, de administratie en de onderzoekingen voor den gemeentedienst namen, evenals andere jaren, een aanzienlijk deel van den tijd der verschillende ambtenaren in beslag. De in verband met de verbouwing van het vorige jaar noodzakelijk geworden ver-

plaatsing der verschillende archieven, waarmede toen reeds een aanvang gemaakt was, kwam dit jaar gereed. Ook de van het Rijksarchief overgenomen rechterlijke en notarieele archieven na 1811, nader onder de aanwinsten beschreven, kregen hun definitieve plaats in het depot. Tot de definitieve plaatsing van het van het Nieuw-archief ten stadhuize overgenomen stadsarchief van 1813—1851 kon evenwel niet meer worden overgegaan, daar eerst een grondige collatie noodig bleek en deze tot eenige vragen aanleiding gaf, die eerst nog oplossing vereischten.

De beschrijving van het reeds eerder in bewaring genomen archief van het Departement Utrecht van de Nederlandsche Maatschappij van Nijverheid en Handel kwam zoo goed als gereed. Het archief van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen werd volgens den ten vorigen jare herdrukten catalogus opnieuw genummerd.

De bewerking van den index op de registers van transporten en plechten vorderde dit jaar slechts over een tweetal jaren. Thans is deze belangrijke reeks, dank zij dit hulpmiddel, tot 1672 beter voor het gebruik geschikt gemaakt.

De opgravingen op het Domplein mogen hier wederom in het kort vermeld worden. Evenals in de beide vorige jaren riep ook in 1935 de Directie van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen de medewerking van het Gemeentebestuur in voor deze belangrijke onderneming. Dit verklaarde zich bereid op denzelfden voet als het bij de vorige campagnes gedaan had, mede te werken, mits ook thans een rijkssubsidie voor het in werkverschaffing uit te voeren werk zou kunnen verkregen worden. De Regeering heeft de gevraagde bijdrage uit het Werkloosheidssubsidiefonds wel willen toezeggen. In overleg met den

dienst der Gemeentewerken werd daarop als plaats der opgraving gekozen een strook grond noordwaarts langs het standbeeld van Jan van Nassau, rechthoekig gelegen op de in 1934 langs de westzijde van het plein onderzochte strook, doch daarvan door de trambaan gescheiden. Onder leiding van dr. C. W. Vollgraff werd het opgravingswerk van gemeentewege op 3 Juni aangevangen en op 20 Juli beëindigd. Onze kennis omtrent de ligging van de St. Salvatorskerk en de situatie en inrichting van de twee romeinsche legerkampen is door deze opgraving wederom aanzienlijk vermeerderd.

Gebruik der verzamelingen.

Voor den gemeentedienst werden onderzoekingen ingesteld en rapporten uitgebracht over: den eigendom van de stoepen voor de perceelen Vleutenscheweg 1, 3 en 5, Janskerkhof 24, Korte Viestraat 20, Kromme Nieuwegracht 20 en 46, Lange Nieuwstraat 77, Maliebaan 27, Mariaplaats 33, Nieuwegracht 36 en 81, Oudegracht 312, Weerdsingel Wz. 2, 6, 7, 28, 29, 32 en 33, van Wijckskade 25, Zeedijk 16, Maliesingel 28 en aan de achterzijde van het perceel Voorstraat 4 (Loeff Berchmakerstraat); den eigendom en den onderhoudsplicht van de werven vóór de perceelen Kromme Nieuwegracht 88, 90 en 92, den eigendom van de werven vóór perceel Oudegracht 176 en langs het perceel Potterstraat 2; den eigendom van het slop op Lepelenburg naast de Fundatie der Bruntskameren; den rechtstoestand van een steegje tusschen de perceelen Vischmarkt 17 en 18; het bestaan van vaarrechten op de Kruisdwarsvaart; het toezicht op het onderhoud van den straatweg Utrecht—Jutfaas; de vraag, welke autoriteit bevoegd is, het reglement van het Collegium Willibrordi et Domus Pauperum te wijzigen; de Fundatie van Renswoude; het vermeende verblijf van Comenius te Utrecht; nieuwe straatnamen

en gegevens omtrent personen, naar wie straten genoemd zijn.

Tal van inlichtingen over velerlei onderwerpen werden wederom mondeling en schriftelijk aan particulieren verstrekt. Zeer velen ook kwamen geregeld persoonlijk onderzoekingen van uiteenloopenden aard instellen. Afzonderlijk vermelding verdienen de langdurige onderzoekingen door Prof. Dr. G. W. Kernkamp en Dr. F. Ketner verricht voor de wetenschappelijke publicaties, die zij bij het derde eeuwfeest der Universiteit in 1936 in het licht zullen geven.

Herhaaldelijk werden archiefstukken en boekwerken naar archiefdepots en bibliotheken verzonden ter raadpleging door belanghebbenden. Wederkeerig werden meermalen door andere archieven op verzoek van onderzoekers alhier stukken op het Utrechtsche archief gedeponeerd.

Aan vele aanvragen om afschriften van en uittreksels uit archiefstukken en fotografische reproducties van archivalia of prenten uit de atlassen werd ook dit jaar onder de gebruikelijke voorwaarden voldaan.

Aan den inhoud der topografische en historische atlassen werd als naar gewoonte grootere bekendheid geven door de geregelde tentoonstellingen van een aantal teekeningen en prenten daaruit in de historische afdeeling van het Centraal Museum. Tot dat doel werden dit jaar achtereenvolgens gekozen: afbeeldingen van het bolwerk Manenburg, afbeeldingen van de verschillende spoorwegstations, oude plattegronden en panorama's van de stad, afbeeldingen van de Mariaplaats en prenten en platen van rondom de stad gelegen, thans verdwenen buitenplaatsen.

De Vereeniging van archivarissen in Nederland heeft in September 1934 een oud plan opgenomen door te besluiten een archiefgids het licht te doen zien. De ter voorbereiding daarvan benoemde commissie

deed in den loop van het jaar een circulaire uitgaan, die de wijze van inrichting van dien gids nader formuleerde en de medewerking der archivarissen inriep. Gaarne heb ik, voor wat het gemeente-archief betrof, aan dat verzoek voldaan, door een systematisch overzicht van alle in het gemeente-archiefdepot berustende archieven in te zenden.

Aanwinsten en verliezen.

De verbouwing van het archiefdepot was hoofdzakelijk ondernomen om een gedeelte van het zoogenaamde Nieuw-archief onderdak te kunnen verleenen. Aan het einde van het jaar werd dan ook bedoeld gedeelte, dat van November 1813 tot October 1851 loopt, ingevolge besluit van Burgemeester en Wethouders van 29 November 1935 met het oud-archief vereenigd.

Tevens was bij de uitbreiding der bergruimte rekening gehouden met de mogelijkheid van overneming in bruikleen van de bij het Rijksarchief berustende rechterlijke archieven over 1811—1838 en de notarieele archieven van 1811—1842, voorzoover zij op de stad Utrecht betrekking hadden. Daartoe gemachtigd door den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, heeft de Rijksarchivaris in Utrecht deze archieven op 2 Mei 1935 aan de Gemeente overgedragen.

Behalve met deze zeer omvangrijke aanwinsten, werden de stedelijke verzamelingen nog met eenige andere vermeerderd. Vooreerst werd het archief der in 1855 opgerichte en in 1902 opgeheven Gezondheidscommissie ter plaatsing in het depot overgedragen. En vervolgens werd met het Rijk een ruilovereenkomst aangegaan, waarbij van de zijde der Gemeente de bij het archief berustende kleine collectie boeken over de provincie Utrecht aan het Rijksarchief werd afgestaan en van den kant van het Rijk een aantal

stukken, afkomstig van de Oud-Katholieke Clerezij, in 1928 reeds in bruikleen gegeven, thans in eigendom aan de Gemeente werden overgedragen. Tot deze ruilovereenkomst kon ik gereedelijk medewerken, daar zij, wat de praestatie van gemeentewege betrof, geheel paste in het zooveel mogelijk gevolgde streven om de werkterreinen van den Rijksarchivaris en den Gemeente-archivaris scherp te scheiden en anderzijds de contrapraestatie voor de Gemeente van voldoende beteekenis was.

Tenslotte bood de uitvoerder van den uitersten wil van den op 12 October 1935 te Utrecht overleden Jhr. G. G. Calkoen eenige geschriften van diens hand het archief ten geschenke aan. Het waren twee deelen aanteekeningen over de Utrechtsche waterwegen, een deel over de verdedigingswerken der stad 1122—1795 en een aantal minder belangrijke geschriften. Het gemeente-archief bezat reeds meerdere deelen aanteekeningen van den heer Calkoen, vruchten van onvermoeide naspeuringen, die een schat van gegevens bevatten, uit allerlei archieven bijeenverzameld. Gaarne heb ik ook de aangeboden geschriften voor de bibliotheek aanvaard.

Zooals in de laatste jaren gebruikelijk werd, moet verder worden volstaan met de vermelding van de namen der overige schenkers en blijven wederom de instellingen en vereenigingen te Utrecht en elders, die het archief hun jaarverslagen deden toekomen, ongenoemd.

Geschenken dan werden ontvangen:

a. voor de bibliotheek over Utrecht en de algemeene bibliotheek:

van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, de Gedeputeerde Staten van Utrecht, den Rijksarchivaris in Gelderland, het College van Curatoren der Universiteit, de Universiteitsbibliotheek, het Instituut voor Middeleeuwsche geschiedenis, het College van Curatoren der Universiteit te Leiden, de Universiteits-

bibliotheek te Leiden, het Historisch Genootschap, de Vereeniging „Oud-Utrecht", het Oudheidkundig Genootschap te Amsterdam, het Aartsbisschoppelijk Museum, het Museum van Nieuwe religieuse kunst, de Vereeniging tot het vormen van eene openbare verzameling van hedendaagsche kunst te Amsterdam, The Metropolitan Museum of art te New-York, The Museum of fine arts te Boston, het Bestuur van de Oudheidkundige verzameling van de Universiteit te Oslo, het Nationaal Museum te Stockholm, het Krijgsgeschiedkundig archief te 's-Gravenhage, de Utrechtsche Volksuniversiteit, het Nederlandsch gasthuis voor ooglijders, de Rijks Hoogere Burgerschool, den Raad van Beheer der Jaarbeurs, de Kamer van Koophandel en Fabrieken, de Vereeniging tot bevordering van Vreemdelingenverkeer, het Comité voor de V.V.V. week 15—20 Juli 1935, de Vereeniging Armenzorg, de Utrechtsche Handelsvereeniging, de Vereeniging Kinderzorg in het provinciaal ressort Utrecht, de Utrechtsche Politie-Sportclub, de besturen van de verschillende Kiesvereenigingen, de redacties van den Provincialen Almanak, van het Maandblad van „Oud-Utrecht", van den Almanak der Utr. Vr. Stud. vereeniging, van het Jaarboekje der gereformeerde kerk, van „De Tampon" en van „Ons Diakonessenhuis", Dr. W. A. F. Bannier, J. W. Deetman, G. A. Evers, J. C. de Groot, Jkvr. Dr. C. H. de Jonge, W. P. Keijzer, C. J. Lindeman O.E.S.A., Jhr. Dr. A. H. Martens van Sevenhoven te Arnhem, A. F. van Muyden te Barcelona, Dr. C. W. Naumann te Leipzig, Dr. D. Nauta te Woubrugge, Prof. C. F. van Oyen, Dr. M. Schönfeld te Hilversum, Dr. W. J. A. Visser te Eindhoven, de firma H. de Vroede, T. Haakma Wagenaar en Mr. H. Waller.

b. voor de topografische en historische atlassen:

van de redactie van de Utrechtsche Courant, de redactie van den

Provincialen Almanak, de Gallerie Matthiesen te Berlijn, het Chr. Nat. Vakverbond in Nederland, de Vereeniging voor gezondheidskoloniën voor Utrechtsche kinderen, Dr. W. A. F. Bannier, Dr. H. J. Berckum te Muri-Bern, J. C. Blanckert, W. Borra, G. A. Evers, G. van der Gaast, H. J. Holgen te Amsterdam, W. P. Keijzer, G. van Klaveren Pz., C. J. Lindeman O.E.S.A., Mr. J. Muller te 's-Gravenhage, Prof. Dr. A. A. Nijland, W. H. Schukking te 's-Gravenhage, C. H. Schwagermann te Schiedam, P. T. A. Swillens, Mr. H. Waller en Dr. Jac. Zwarts.

Behalve van het verlies der bibliotheek over de provincie, hierboven vermeld, moet nog melding gemaakt worden van de vermissing van een aantal stukken uit het overgebrachte gedeelte van het Nieuw-archief. Bij vergelijking van de inventarisnummers met de stukken bleek n.l., dat 23 nummers geheel en van 9 nummers enkele deelen of stukken ontbraken. Navraag en nauwkeurig onderzoek hebben de gemiste stukken niet aan het licht gebracht. Tot de ontbrekende nummers behooren het uit vier deelen bestaande Register van mutatiën der gebouwde en ongebouwde eigendommen in de gemeente van 1824—1836 (Cat. nr. 240). Deze deelen zijn, in verband met het bepaalde in het Koninklijk Besluit van 17 Juli 1915, Stsbl. nr. 334, betreffende de overbrenging van registers van eigendomsovergangen van gebouwde en ongebouwde eigendommen, in October van dat jaar naar het kantoor van de hypotheken en van het kadaster overgebracht. Reeds eenige jaren geleden heb ik een onderzoek doen instellen naar deze registers; zij bleken niet meer terug te vinden te zijn. Het valt te hopen, dat de overige thans ontbrekende archiefstukken nog te eeniger tijd opgespoord zullen kunnen worden.

II. MUSEUM.

Personeel. In de vacature van assistent werd met ingang van 1 Januari opnieuw tijdelijk voorzien door aanstelling op arbeidsovereenkomst van mejuffrouw M. C. Schoch. Tot 1 September is zij als zoodanig werkzaam gebleven, toen het zich liet aanzien, dat mejuffrouw F. D. F. Bijleveld, die wegens gezondheidsredenen het vorige jaar haar werkzaamheden had moeten beëindigen, deze weldra weder zou kunnen hervatten. Inderdaad is laatstgenoemde weder geheel hersteld uit het buitenland teruggekeerd, waarna zij wederom met ingang van 1 October in haar oude functie aangesteld kon worden. Met ingang van 9 Augustus was inmiddels bovendien als volontair toegelaten mr. A. L. Tromp, aan wien eveneens verschillende assistentswerkzaamheden werden opgedragen. In het suppoosten-personeel kwam eenige wijziging, doordat de suppoost J. D. Riethof gebruik maakte van de gelegenheid om in verband met een reorganisatie van den Reinigings- en Ontsmettingsdienst voor afvloeiing in aanmerking te komen. Dientengevolge werd hem bij besluit van B. en W. van 2 Juli 1935 met ingang van 1 Augustus eervol ontslag verleend. In zijn plaats werd hij besluit van B. en W. van 10 Augustus de werkman bij den Reinigingsdienst R. Sterkenburg bij wijze van proef voor den tijd van 6 maanden als suppoost te werk gesteld.

Openstelling museum. De proef, om het museum gedurende de zomermaanden, zonder dat dit meerdere kosten van toezicht zou mogen medebrengen, tot 5 uur open te stellen werd wederom herhaald, thans uitgebreid met openstelling ook op Woensdagmorgen. Immers dat het museum op Woensdagmorgen niet toegankelijk was, was voor bezoekers, die hiervan onkundig waren, in het bijzonder voor vreemdelingen, een groot ongerief, welks opheffing bijzonder wenschelijk moest heeten.

Uit de proef is wel gebleken, dat het niet verantwoord zal zijn de regeling definitief in te voeren, zoolang de mogelijkheid niet geschapen is om de vier hulp-suppoosten den vollen tijd, dat het museum geopend is, dienst te doen verrichten. Hun diensttijd is namelijk in tegenstelling met dien der twee suppoosten tot 36 uren per week beperkt, terwijl het museum bij geopend zijn tot 5 uur en ook op den Woensdagmorgen een diensttijd van 45 uren zou vereischen.

Gebouwen.

In het onderhoud van het museumgebouw werd als steeds door den dienst der Gemeentewerken op doeltreffende wijze voorzien. De bliksemafleidersinstallatie onderging een algeheele vernieuwing. De brandbluschmiddelen werden bij de beide halfjaarlijksche inspecties in volmaakte orde bevonden.

Materieele toestand der verzamelingen.

De toestand der verzamelingen laat over het algemeen niets te wenschen. Alleen voor eenige nieuwe schilderijen-aanwinsten moest de hulp van den restaurateur worden ingeroepen. In de eerste plaats was dit het geval met het onder de rubriek aanwinsten en verliezen hierna te vermelden schilderij van Jan van Scorel, voorstellende de Opwekking van Lazarus, geschenk van mevrouw A. C. van den Broek. Dit schilderij was blijkbaar in geen jaren, zoo ooit, schoongemaakt. Een dikke laag vuil bedekte dientengevolge de schildering. De reiniging bracht de oorspronkelijke fraaie kleuren weer aan het licht en toonde toen eerst, welk een waardevolle aanwinst met dit schilderij voor de verzameling verkregen was. Bovendien bleek de lijst, die geheel zwart geverfd was, onder deze verflaag nog de oude rankversiering te bezitten. Ook deze kon weder te voorschijn gebracht worden. Voorts werd een portret van een lid van de familie van Mansvelt, geschilderd door Quinkhard en behoorende tot een reeks familieportretten, gelegateerd door den heer H. C. van Mansvelt, aan de

zorgen van den restaurateur toevertrouwd en werden 24 olieverfstudies van A. G. A. van Rappard, een geschenk van den schilder L. W. R. Wenckebach, op triplex platen gezet en nieuw gevernist, om ze aldus beter te kunnen bewaren. De kleine herstellingen, die enkele museum-voorwerpen behoefden, werden als naar gewoonte door het personeel uitgevoerd.

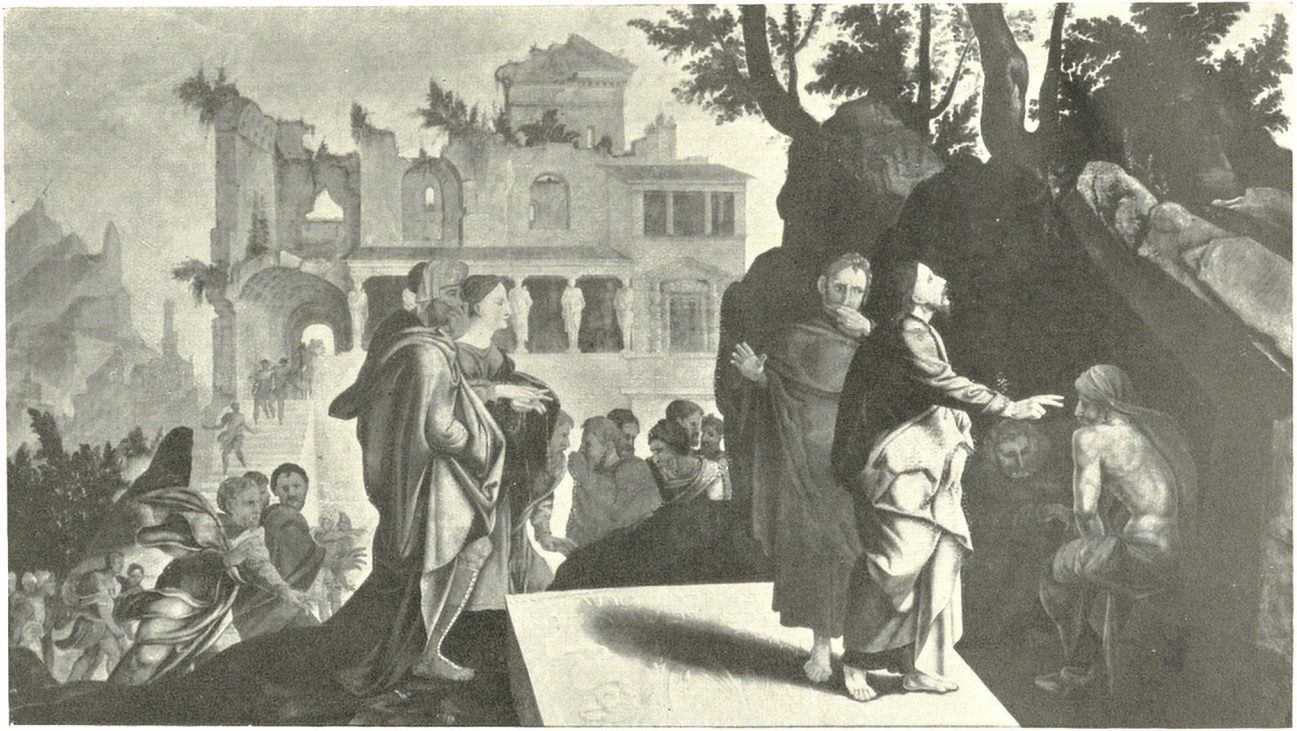
Voortzetting der werkzaamheden.

De restauratie van het oude aan de van Hoornekade opgegraven schip werd wederom geregeld voortgezet. Was het vorige jaar de achtersteven, wat het restaureeren van de talrijke daarin aanwezige grootere en kleinere scheuren betreft, geheel gereed gekomen, thans werd dezelfde bewerking op den voorsteven toegepast, waarna het daaraan aansluitende gedeelte van den romp onderhanden genomen werd. Het werk was aan het einde van het jaar zoover gevorderd, dat de geheele voltooiing der restauratie thans met zekerheid in 1936 tegemoet gezien kan worden.

Met de voorbereiding van den kunstnijverheid-catalogus werd voor zoover daarvoor tijd beschikbaar was, voortgegaan. Daartoe werd de catalogiseering van de kostuum-afdeeling ter hand genomen. Een groot gedeelte hiervan kwam reeds gereed.

De inventarissen in kaartvorm van de verzameling schilderijen, van die van teekeningen en prenten van Utrechtsche meesters, van de afbeeldingen-verzameling en van de verzameling gegevens betreffende Utrechtsche kunstenaars werden geregeld bijgehouden.

Verschillende tentoonstellingen werden dit jaar in het museum gehouden. Allereerst een van werken van den schilder L. W. R. Wenckebach, waartoe een ongezochte aanleiding gevonden werd in de huldiging, die op 19 Januari ter gelegenheid van zijn 75en verjaardag in het museum plaats had en waarbij door het huldigings-

JAN VAN SCOREL. DE OPWEKKING VAN LAZARUS.

GESCHENK VAN MEVROUW A. C. VAN DEN BROEK.

comité een fraai schilderij van den meester „De IJssel bij Rheden" aan het museum werd aangeboden. Het comité had Utrecht als plaats dezer huldiging uitgekozen in verband met het feit, dat Wenckebach zijn loopbaan als schilder hier begonnen is: hij was een leerling van den Utrechtschen schilder D. van Lokhorst en heeft hier ook van 1879 tot 1885 gewerkt. De tentoonstelling omvatte twee zalen, een met schilderijen en een met grafisch werk van den meester, en trok veel belangstelling. In October werd gedurende eenige weken het kapitale schilderij „Anna", dat de bekende schilder Pyke Koch in dit jaar te Utrecht voltooide, in een der zalen van de moderne afdeeling tentoongesteld. Vervolgens exposeerden in November gedurende twee weken de kunsthandelaars C. H. Schwagermann te Schiedam en A. F. Reyre te Londen een aantal 17de-eeuwsche werken in het museum, waaronder verscheidene van Utrechtsche meesters. In December ten slotte werd wederom een Kerst-tentoonstelling gehouden, ditmaal van teekeningen van 17de-eeuwsche Hollandsche meesters uit de verzameling van dr. A. Welcker te Amsterdam, een tentoonstelling van voortreffelijk gehalte, waarin de verschillende groepen: landschap, portretten, genre enz. door fraaie specimina vertegenwoordigd waren.

Aanwinsten en verliezen.

De aanwinsten waren dit jaar wederom aanzienlijk, gelijk uit het hiervolgend overzicht moge blijken.

Geschenken en legaten. Afzonderlijke vermelding verdient in de eerste plaats het boven reeds ter sprake gekomen, met vrij groote zekerheid aan *Jan van Scorel* toe te schrijven schilderij „de Opwekking van Lazarus", dat door mevrouw A. C. van den Broek te Rijswijk geschonken werd. Het stuk is monumentaal van compositie en van een levendig en fraai coloriet. Anderzijds bevat het echter eenige met

minder zorg behandelde partijen, die de vraag zouden kunnen doen rijzen, of men wellicht ook de medewerking van een der op Scorel's atelier werkende jongeren moet aannemen. Intusschen komen dergelijke onvolmaaktheden herhaaldelijk ook in andere werken van Scorel voor, zoodat het ten slotte toch niet onwaarschijnlijk is, dat men hier met een geheel eigenhandig werk van den meester te doen heeft. Hoe dit zij, als aanvulling van de reeks werken, die het museum reeds van Jan van Scorel bezit, vormt het in elk geval een prachtige aanwinst.

Een uit verschillend oogpunt belangrijke aanwinst vormde voorts een reeks van tien 17e-, 18e- en 19e eeuwsche familieportretten, door den heer H. C. van Mansvelt aan het museum vermaakt. De familie van Mansvelt behoorde oudtijds tot de aanzienlijke Utrechtsche regenten-families en men vindt hierbij dan ook de portretten van Mr. J. P. van Mansvelt, die van 1726 tot 1728 en later nog eens van 1748 tot 1750 burgemeester der stad is geweest, en van nog een drietal leden der familie, die lid van de vroedschap of kameraar waren. Met deze portretten is de historische afdeeling zeer gebaat. Anderzijds hebben drie der portretten voor de verzameling schilderijen van Utrechtsche meesters belang als werk van de Utrechtsche schilders *J. M. Quinkhard, H. van Velthoven* en *P. C. Wonder,* waarvan de tweede nog in het geheel niet in de verzameling vertegenwoordigd was. Voorts zijn er twee in 1777 door A. J. van Mansvelt vervaardigde copieën van onbekende origineelen van *Paulus Moreelse* bij, die als zoodanig van belang zijn, en nog twee, die interessant zijn voor het kostuum van het midden der vorige eeuw. Met erkentelijkheid is dit legaat dan ook aanvaard.

Als geschenken, die de moderne afdeeling ten deel vielen, vallen in het bijzonder te vermelden het boven reeds genoemde werk van

L. W. R. Wenckebach „De IJssel bij Rheden", geschenk van vrienden van den schilder, twee fraaie werken van *J. E. Karsen*, „Weidelandschap bij Den Bosch" en „Boerenplaats", geschenk van den schilder zelf, en twee van *H. A. van Oosterzee*, „Landschap bij Epen" en „Maansikkel op de Maarnsche Hoogte", welke door zijn weduwe, mevrouw H. G. van Oosterzee—de Hartog te Doorn aan het museum werden geschonken. Door tusschenkomst van den schilder Wenckebach ontving het museum voorts nog 24 olieverf-studies, een portefeuille met teekeningen en een schetsboek van A. G. A. Ridder van Rappard uit de nalatenschap van mevrouw van Rappard—del Campo en van mevrouw M. Cohen Tervaert—Israels te 's-Gravenhage 10 schetsboeken van *Isaac Israels*. Nog werden van mevrouw C. M. Brands—van Holk te Amsterdam ontvangen twee portretten van de hand van den Utrechtschen schilder *H. J. P. Hanau* en als legaat van mevrouw A. E. I. Stratenus van Voshol—Visscher het pastelportret van onbekende hand van mevrouw C. J. Visscher—de Pesters, weduwe van Mr. H. W. van Hengst, die omstreeks 1850 de bekleeding in kunstnaaldwerk van het ameublement vervaardigde, dat indertijd door mevrouw Grothe van Schellach—van Hengst aan het museum geschonken is.

De verdere schenkingen bestonden uit: een aantal kannetjes, schaaltjes, potjes, kruiken en fragmenten hiervan, gevonden bij de verbouwing van de perceelen Korte Nieuwstraat 7 en 9, van de N.V Drukkerij voorheen L. E. Bosch & Zoon; drie consoles en twee gefigureerde kapiteelen, afkomstig uit het huis Oudegracht 118, van den heer J. Th. Bunschoten van Oppen; een ijzeren plaat met resten van een inscriptie, gevonden in den grond achter Rotsoord, van den heer R. Oldenhof; twee haardsteenen, afkomstig van een boerderij te Breukelen, van jhr. dr. L. H. Quarles van Ufford; een pistool met

ijzerbeslag, gevonden aan den kant van de Vecht bij het Ondiep, van den heer C. W. van Tricht te Zuilen; twee beschilderde uithangborden, afkomstig van het perceel Schoutenstraat 13, van den heer J. C. Blankert; drie Fransche assignaten van 125 livres, van het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen; een insigne van de 50-jarige onafhankelijkheidsviering in 1863, van mr. H. Waller; een draagschildje van het Internationaal Schietconcours te Brussel in 1866 en een prijspenning voor schijfschieten, afkomstig van een lid der toenmalige dienstdoende schutterij te Utrecht, van den heer C. C. H. Wilberts te Amsterdam; een bronzen plaquette, geslagen door Cornelis Begeer ter gelegenheid van de week tot bevordering van het Vreemdelingenverkeer, van den heer C. L. J. Begeer; een eikenhouten mangeltje en twee geschilderde eikenhouten kleerenbakjes (kinderspeelgoed), van mevrouw A. M. M. Roest—Vuystingh; penning op het 50-jarig bestaan van het Rijksmuseum, door D. Bus, van het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen; een wit neteldoeksche kinderjurk, een wit piqué kinderjasje, een speldenkussen en een vernikkelde plomb, van mejuffrouw E. Hardenberg te 's-Gravenhage; twee houten trippen (1e helft 15e eeuw), gevonden in den grond bij de verbouwing van de perceelen Korte Nieuwstraat 7 en 9, van de N.V. Drukkerij voorheen L. E. Bosch & Zoon; een japon van grijze alpaca met queue de Paris, twee zwart zijden japonnen, een wit en zwart gestreepte katoenen japon, een jakje van zwarte geborduurde ripszijde, een zwarte gewatteerde tafzijden onderrok, een zwart zijden manteltje, een paar goudleeren schoentjes, een bruine stroohoed, vijf crinolines, een parapluie van bruine en een van zwarte tafzijde, van mejuffrouw J. Wansink te Oosterbeek; een paar gebreide kindermitaines en 11 kindermutsjes, van mevrouw A. Bijl de Vroe-Strick van Linschoten te 's-Graven-

hage; een caraco van bedrukt katoen, van mejuffrouw Schuurman; een japon van grijze ripszijde en een witte geweven sjaal, van baronesse van Heemstra—Rosemale Nepveu te Bilthoven; een parasolletje van machinale Chantilly-kant, van mevrouw A. C. Ph. den Tex-des Tombe te Bilthoven; een parapluie van donkerblauwe tafzijde, van mevrouw van Gilse—Brauer te Hilversum; en een tang voor het plooien van neepjesmutsen, van mevrouw P. de Clercq.

Aankoopen. Definitief aangekocht werden thans de schilderijen van *Jan Baptist Weenix* (portret van René Descartes), *J. A. Marienhof* (Opwekking van Lazarus) en *H. C. van Vliet* (De Dom ingericht voor den katholieken eeredienst in 1672), waarvan de voorloopige aankoop reeds in het vorige jaarverslag kon worden vermeld, voorts een bijzonder fraai vrouwenportret van *Jan van Bijlert*, waarin de meester op een wijze als slechts zelden het geval is, zijn superieure kwaliteiten toont, een mansportret van *J. van Attevelt*, een Utrechtsch schilder, wiens werken hoogst zelden voorkomen en die zich laat kennen als een navolger van Cornelis Jonson van Ceulen; een schilderij van den tot nog toe onbekenden Utrechtschen schilder *Johannes Baeck*, een vrouw met haan onder den arm; en een schilderij van *B. J. van Hove*, een gezicht in de kloostergang van den Dom. Voorts de volgende teekeningen, etsen en gravures: twee teekeningen van *J. Kobell*, een oud boerenpaard en een stier, vier landschapsteekeningetjes van *A. Stroo*, een belangrijke ets van *H. Saftleven* (boschgezicht), een aantal gravures van de Utrechtsche kunstenaars *F. Bloemaert*, *C.* en *S. de Passe*, *H. Goudt* en *P. H. Jonxis* en bovendien de fraaie door *J. Suiderhoef* naar *G. van Honthorst* gegraveerde portretten van Frederik Hendrik, Amalia van Solms en hun zoon Willem.

Nog werden aangekocht de prachtige sterrenkast en het kleinere gelijksoortige kastje, die het museum sedert 1931 van mevrouw

K. Franse—Ezerman te Nijmegen in bruikleen had met de bevoegdheid om ze binnen vier jaar voor een reeds aanstonds vastgestelden uiterst billijken prijs over te nemen, van welke bevoegdheid thans gaarne gebruik werd gemaakt, en voorts nog een stel groen saaien en een stel groen damasten gordijnen, 1 haardplaat met de voorstelling van Charitas, 4 haardsteenen en tenslotte een in leer gebonden calligrafisch handschrift van den Utrechtschen schoonschrijver Isaac van Doorn, getiteld „De Pennekonst. De Helden Gods van het Oude Verbond."

Met de verzamelingen werden vereenigd de volgende reeds aan de gemeente toebehoorende voorwerpen: een aantal kannen, schaaltjes en potten van aardewerk, vloertegels en metselsteenen, een groot aantal fragmenten van gewelfribben, stijlen, kruisbloemen, pinakels, pijlers, en andere bouwonderdeelen, en van 15e- en 16e-eeuwsche beelden, alles afkomstig van de opgravingen op het Domplein bij het standbeeld van Jan van Nassau; een haardsteen met het wapen van Karel V en het jaartal 1577, gevonden op den zolder van een huis aan den Steenweg; een handmolen, gevonden in den grond bij de afbraak van de huizen ter verbreeding van de Lange Viestraat; een bronzen bel met opschrift en het jaartal 1687, afkomstig uit den tuin van Flora's Hof; twee tegeltableaux met de voorstellingen van de Opstanding en de Hemelvaart van Christus, afkomstig uit het perceel Oosterkade 1; een tableau van 352 bonte tegels met de voorstelling van de vlootrevue op de Zuiderzee op 3 Augustus 1900, afkomstig uit het gesloopte perceel Lange Viestraat 24; een steen met opschrift en het jaartal 1813, afkomstig van de voormalige kweekerij Abstederdijk 333; en een koperen 17e- of 18e-eeuwsche hout- of turfbak met twee handvatsels, door Burgemeester en Wethouders met eenige bronzen aangekocht uit een bijzonder hun ten dienste staand fonds.

Bruikleenen. Als belangrijkste bruikleen mag wel genoemd worden het bekende portret van den Utrechtschen bisschop George van Egmont door *Jan van Scorel*, dat aan L. graaf van Limburg Stirum te Noordwijk toebehoort en door deze aan het Museum de Lakenhal te Leiden in bruikleen gegeven was. Met toestemming van den eigenaar werd het nu door dit museum aan ons museum in onder-bruikleen afgestaan in ruil voor het zelfportret van Floris Verster, dat de Directeur van de Lakenhal bijzonder gaarne in bruikleen wilde hebben ter opluistering van de nieuw door hem ingerichte Versterzaal. Met genoegen heb ik tot deze ruil medegewerkt, daar de belangen van beide musea er mijns inziens mede gediend waren. Ik heb intusschen gemeend de ruil voorloopig voor niet langer dan twee jaar te moeten aangaan.

Een omvangrijk bruikleen, bestaande zoowel uit schilderijen als uit bijzonder fraaie antieke meubelen, werd ontvangen van mevrouw G. J. M. Huitema—van Bredehoff de Vicq van Oosthuizen en Ir. N. P. J. van Bredehoff de Vicq van Oosthuizen te Wageningen. Bij de schilderijen bevinden zich 29 familie-portretten, waaronder van *G. ter Borch*, *A. van Cassel*, *K. Dujardin*, *S. van Duyven*, *J. van Haensbergen*, *M. Hettek*, *Nicolaes Maes*, *J. van Ravesteyn*, *T. Regters*, *J. van Teylingen*, *N. Verkolje* en *J. Weenix*, voorts een zee- en een havengezicht van *A. Storck*, een gezicht op het kasteel van Comptiche van een begin 17e-eeuwsch en een allegorische voorstelling van een 18e-eeuwsch Nederlandsch meester, benevens twee aquarellen van *C. Pronck*, gezichten op het familiehuis te Oosthuizen. De meubelen bestaan uit een wortelnoten kabinet, een palissander kussenkast, een eikenhouten hoekkast, een mahoniehouten bureau, een wortelnoten klapbureau, een mahoniehouten klaptafel, een mahoniehouten penanttafel, een eikenhouten halve-maantafeltje, 4 Voltaire-stoelen,

een eikenhouten bankje, een vergulde spiegel in Lodewijk XVI-stijl, een mahoniehouten schilderijenezel, een eikenhouten linnenkast, een kamferkist, een eikenhouten linnenpers, een bellekoord met kruisjessteek bewerkt, 6 tabakspotten van Delftsch aardewerk met koperen deksels, terwijl er ook nog 5 wapenborden van de familie van Bredehoff, een wapenknipsel met de kwartieren Ockerse—van Bredehoff en twee gravures naar van Huysum en Vincent aan zijn toegevoegd.

Een niet minder aanzienlijke collectie familie-portretten gaf mevrouw A. W. Fabius—van Tienhoven te Baarn in bruikleen. Deze omvat 33 portretten o.a. van *A. Backer, L. de Jongh, H. van der Mij, J. van Ravesteyn, Th. Schwartze, B. Vaillant, J. Verkolje* en *H. van Vliet.*

Ook de heer J. L. S. van Son te Breukelen gaf een viertal familieportretten in bruikleen, twee van *C. van Cuylenburg* en twee van *F. Wicart,* beide Utrechtsche schilders.

Tot de meer omvangrijke bruikleenen behoort ten slotte nog dat van jhr. L. van Loon te Doorn, die de verzameling meubelen van het museum op die wijze verrijkte met een gothischen zetel, twee ijzeren vuurkorven met koperen knoppen, twee handvatsels om aan een schouw aan te brengen, een koperen koelbak, een gebeeldhouwde bank met familiewapen, een vergulde bergère, een verguld vuurscherm, een notenhouten hoekstoeltje, de laatste drie in Lodewijk XIV-stijl, en een spinet van 1792.

Verder werden nog in bruikleen ontvangen: een eikenhouten Utrechtsche kast van 1648, van den heer D. E. Wentink te Driebergen; een vleugelpiano, van den heer Th. O. M. J. baron van Wijnbergen te De Bilt; een poppenkastje (model sterrenkast), een poppenpersje, een wieg met groen overtrek en toebehooren, een band met ruit-

vormig kraalwerk, twee chemisettes, een caraco van gebloemd sits, een paar witte ondermouwtjes, 3 Friesche mutsen met Antwerpsche pottenkant en met Mechelsche kant, een wit linnen ondermutsje met Vlaamsche kant, een rouwmutsje van witte tulle, een merklap van 1654 en een lap met Brabantsche kloskant, van mevrouw P. de Clercq; een roodbruin geschilderd spinnewiel met spoelwinder en 4 spoelen, een kinderjurkje van wit piqué en een van wit gestreept katoen, van mejuffrouw M. de Clercq te Zeist; een Friesche schort van zwart barège, twee heerenvesten van blauwe gebrocheerde zijde, een heerenbroek van bruine zijde, een cape van wit mousseline met blauw bloempatroon, een paar gebreide mitaines, een devant van een japon in zilverkant en een strook Mechelsche kloskant, van mejuffrouw E. de Clercq; een cape van geborduurd wit piqué, een sjaal en een maskertje van zwarte Chantilly-kant, een paar mitaines van witte Chantilly-kant en een strook zilverkant, van mevrouw M. Esser-de Veer te Baarn; een jongensvest van wit geborduurd keper, van mevrouw Laman Trip—Nolens te 's-Gravenhage; en een kamerjas van witte bedrukte zijde, met oranje zijde gevoerd, afkomstig van Burgemeester Kien, van den heer W. G. Th. H. van Sorgen te Guernsey.

Nog keerden na een afwezigheid van 6 jaren weer in het museum in bruikleen terug 4 naam- en wapenborden van het St. Bartholomeus-gasthuis, 1 van het Leeuwenberch-gasthuis en 3 van de Armen Noodhulp, die opnieuw door Regenten der Vereenigde Gods- en gasthuizen in bruikleen werden gegeven.

Voor de wisselverzameling van hedendaagsche kunst werden tenslotte de navolgende schilderijen en beeldhouwwerken in bruikleen ontvangen: *Th. Schwartze*, Portret van den heer M. J. Waller, van de Familie Wallerstichting; *A. Briët*, Boerenbinnenhuis te Nunspeet,

van mevrouw S. Scheffelaar Klots-Briët te Zeist; *J. Sluijters*, Meisjesportret, *J. W. H. M. Schreuder van de Coolwijk*, „Kunst van heden", *J. van Tongeren*, Stilleven, *C. H. ter Reehorst*, Duinlandschap, en *Carl Baum*, Rijnlandschap bij Säckingen, van den heer Ir. J. W. A. van der Horst te 's-Gravenhage; *W. van Kuilenburg*, Zandsteenen groep van twee paarden, „Vreugde", van de afdeeling Utrecht van het Nederlandsch Kunstverbond; *B. J. Richters*, Vogel in zandsteen, van dezelfde; en *L. Zijl*, Knielend vrouwelijk naaktfiguur in brons, van den heer Jan-Eloy Brom.

Uit bruikleen teruggenomen werden: door den heer Percy Moore Turner te Londen het schilderij van *Hendrick Ter Brugghen*, Doedelzakspeler; door den heer K. G. W. baron van Wassenaar te Ede het schilderij van een *Zuid-Nederlandsch meester*, Maaltijd van de Heeren van Liere, het portret van Frank van Borssele en de twee schilderijen van *C. Jonson van Ceulen*, portretten van Willem baron van Liere en Maria van Reigersbergen; door den heer H. V. Baints het schilderij van *J. van Bijlert*, Het Parelsnoer; door den heer J. H. Borghouts te Venlo het schilderij van *Antonis Mor van Dashorst*, Mansportret; door den heer mr. M. J. A. M. Schretlen te Driehuis het fragment van een eikenhouten beeldhouwwerk, voorstellende de Drie Koningen; door den heer J. A. W. Banning twee aardewerk potjes; door den heer W. G. Th. H. van Sorgen vier zilveren kandelaars en twee stoelen in Lodewijk XIV-stijl; en door den heer mr. R. de Block te 's-Gravenhage een vleugelpiano met twee tabouretten; terwijl uit de wisselverzameling van hedendaagsche kunst op hun verzoek aan de eigenaars teruggingen de navolgende schilderijen: *Vincent van Gogh*, „L'Homme à la veste", *Isaac Israels*, Portret van prof. dr. B. J. Kouwer, *Willem Maris*, „Weide met koeien", *J. Raedecker*, „Aarden pot" en *Charley Toorop*, Zelfportret. Ook werd nog uit deze verzameling teruggenomen een in palissanderhout uitgevoerde vogel van

B. J. Richters, die voor de boven reeds genoemde in zandsteen uitgevoerde verwisseld werd.

In bruikleen afgestaan werden: aan het Museum de Lakenhal te Leiden het zelfportret van *Floris Verster*, zulks, zooals boven reeds vermeld is, in ruil voor Jan van Scorel's portret van bisschop George van Egmont; en aan het Provinciaal Bestuur van Utrecht ter plaatsing in de werkkamer van den Commissaris der Koningin het door *C. Kruseman* geschilderde portret van J. M. baron van Tuyll van Serooskerken, van 1814 tot 1828 gouverneur der provincie. Dit laatste was een afstand in onder-bruikleen, waartoe de eigenaar van het portret welwillend toestemming had verleend.

Ter aankleeding van verschillende gangen en vertrekken van het stadhuis werden voorts daarheen overgebracht de volgende schilderijen: *E. van Schayck*, De hl. Sebastiaan en Rochus, *J. van Bijlert*, Paris en Oenone, *J. Gillig*, Visch-stilleven, *C. van Poelenburgh* (school), Verkondiging aan de herders, *L. van der Helst*, Vrouwenportret, *Nederlandsch meester omstr.* 1685, Portret van een jongen man, *J. Olibeeck*, Zeegezicht, *Chr. van Geelen*, Wijnoogst, *S. Opzoomer*, Het verzoek om genade aan prins Maurits voor Reinier van Oldenbarnevelt, *B. de Poorter*, de portretten van C. S. W. graaf van Hogendorp en C. C. gravin van Hogendorp barones d'Olivier, en *A. J. Derkinderen*, ontwerp voor een muurschildering voor de Algemeene Levensverzekeringmaatschappij te Amsterdam.

Ook werden voor verschillende tentoonstellingen op verzoek der inrichters schilderijen en voorwerpen in bruikleen afgestaan. Het waren: *Isaac Israels'* „Negerbokser" voor de Isaac Israels-tentoonstelling in den Rotterdamschen Kunstkring te Rotterdam; *P. van Wijngaerdt's* „Bloemenstilleven" voor diens jubileum-tentoonstelling in het Stedelijk Museum te Amsterdam; de gietvormen en een afgietsel

van een pijpaarden madonna-beeldje voor de tentoonstelling van nieuwe aanwinsten in het museum Fodor te Amsterdam; *R. Savery's* kleine „Bloemenstilleven" voor de tentoonstelling Geschiedenis der Bloembollencultuur te Heemstede; *Jacob Duck*'s „Strijkster" voor de tentoonstelling van Oude Kunst op de wereldtentoonstelling te Brussel; *Hendrick Ter Brugghen's* „Vrouwenkop" en *C. de Man's* „Goudweger" voor de Vermeer-tentoonstelling in het Museum Boymans te Rotterdam; en ten slotte *J. Thorn Prikker's* „Moine épique" en *J. Toorop's* „Dorpelwachters der zee" en „Anarchisme" voor de tentoonstelling van Monumentale Kunst in het Stedelijk Museum te Amsterdam.

Bezoek. Het aantal bezoekers van het museum bedroeg 15.234 (v.j. 15.925) waarvan 3.051 (v.j. 3.078) betalenden.

Verkoop museum-uitgaven. Van den catalogus van het Historisch museum werden verkocht 11 exemplaren, van den schilderijen-catalogus 163, van den beknopten wegwijzer door het museum 1.608, van het albumpje met prentbriefkaarten 20 en van de geïllustreerde beschrijving van het Poppenhuis 25 exemplaren. Aan foto's werd voor een bedrag van *f* 66,70 verkocht.

De Gemeente-archivaris, Directeur
van het Centraal Museum,
W. C. SCHUYLENBURG.